

ประเพณีสงกรานต์ : เมื่อเสื่อมเสีย ควรสร้างสรรค์อย่างไร

Songkran Festival: When did it Derogatory and How to New Create?

พระสีหา อินทปัญญา

พระครูสุเมธปทุมภรณ์

พระบรรพต จำปาไทย

Phra Sophal thach

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

พระมหาธนรัฐ ฐฐเมโธ

อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอ 3 วัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์, 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของประเพณีสงกรานต์ในสมัยปัจจุบัน และ 3) เพื่อศึกษาประเพณีสงกรานต์ที่สร้างสรรค์ ซึ่งผลจากการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องพบว่า ประเพณีสงกรานต์นั้นมีต้นกำเนิดมาจากอารยธรรมอินเดีย ในส่วนของประเทศไทยนั้นมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนแปลง ประเพณีสงกรานต์ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังที่เห็นได้จากปัญหาต่างๆ ที่ชัดเจนตามข้อมูลจากแหล่งต่างๆ หรือจากการรายงานของสื่อสารมวลชนแขนงต่างๆ ซึ่งมีทั้งจากการรณรงค์น้ำพรมน้ำก็ได้เปลี่ยนเป็นการสาดน้ำหรือใช้ปืนฉีดน้ำที่มีความดันแรงสูง ใช้น้ำสกกปรก และน้ำแข็งขว้างปา โดยเฉพาะกับรถโดยสารที่ผ่านเส้นทางนั้นๆ การแต่งกายจากเดิมที่นุ่งผ้าถุง นุ่งซิ่น หรือชุดไทยสุภาพ สวยงาม กลายเป็นแต่งกายแบบนุ่งน้อยห่มน้อย รวมถึงยังมีพฤติกรรมและการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมอีกมากมาย อาทิ การดื่มสุราและของมึนเมา การเดินโคโยตี้ ซึ่งเป็นเหตุนำไปสู่การทะเลาะวิวาท การลวนลามทางและปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ เป็นต้น แนวทางในการการเล่นรดน้ำหรือสาดน้ำสงกรานต์ที่สร้างสรรค์นั้น ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญอีกประการของประเพณีนี้ ผู้เล่นสาดน้ำสงกรานต์ก็ควรที่จะเล่นด้วยความสุภาพนุ่มนวล เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างเครือญาติ ระหว่างเพื่อนพ้อง และไม่ควรเล่นน้ำสาดน้ำด้วยความรุนแรง หรือเกินขอบเขต ทั้งนี้ควรคำนึงถึงความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น สุภาพสตรีควรแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สุภาพและถูกกาลเทศะ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ไม่เป็นจุดสนใจของเพศตรงข้ามและเป็นการรักเนื้อสงวนตัว รักษาคุณค่าของความเป็นหญิงไทย

ความสำคัญ : ประเพณีสงกรานต์, เสื่อมเสีย , สร้างสรรค์

Abstract

The objectives of the academic article are: 1) to study the history of the Songkran festival, 2) to study the problems of the present and the Songkran Festival 3) to study the New creative festival. Results from the study data from the related data sources are found that Songkran festival it originates from India culture. In the part of Thailand, it has since then the Ayutthaya Kingdom of Thailand. So, this matter, when the time has changed. Songkran Festival, it has been changed to as seen by various sources or clearly from mass media reports, for such as used the splashing water or use water gun with high pressure, played the dirty water and ice-throwing, especially with buses that go through that path etc., and drink alcohol and intoxicants,

Coyote dancing which leads to quarrels, to molest the way and crime etc. Guidelines for playing water or splash water festival of creative that is considered another important colour of this tradition. The players were supposed to play Songkran, which doused with soft linked to good relationships between relatives. Between the brothers and should not swim splash with violence or bounds. All of this should take into consideration the safety of oneself and others. Ladies should dress modestly and clothing is timeliness.

Keywords: Songkran Festival, Derogatory, New Create

บทนำ

ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีฉลองการขึ้นปีใหม่ของไทย ซึ่งโดยทั่วไปจัดขึ้นระหว่างวันที่ 13-15 เมษายน ตรงกับเดือนห้าตามจันทรคติตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยมีประเพณีสงกรานต์ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว ในกฎมณเฑียรบาล ซึ่งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถโปรดฯ ให้ตราขึ้น กล่าวถึงการพระราชพิธีเผด็จศึกและพระราชพิธีลดแจตร พระราชพิธีเผด็จศึกเป็นพิธีการเกี่ยวกับการตัดจากปีเก่าขึ้นสู่ปีใหม่ ส่วนพระราชพิธีลดแจตรนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าทรงสันนิษฐานว่าหมายถึงพระราชพิธีรดน้ำเดือน 5 แสดงว่าประเพณีสงกรานต์ของหลวงมีมาตั้งแต่ต้นสมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว ในสมัยก่อนไทยใช้จุลศักราช การขึ้นปีใหม่จึงเป็นการขึ้นจุลศักราชใหม่ ประเพณีสงกรานต์มีประวัติศาสตร์มายาวนาน เป็นหนึ่งของประเพณีที่สำคัญประจำปี เด่น ๆ จากประเพณีอื่น ๆ เช่น ประเพณีลอยกระทง นอกจากความเป็นประเพณีแล้วยังเกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมในพระพุทธศาสนา จึงเรียกประเพณีสงกรานต์นี้ได้ว่า “แหล่งจริยธรรม” นอกจากนี้ที่สำคัญคือ จำนวน 3 วันของประเพณีสงกรานต์ถือว่าเป็นช่วงขึ้นปีใหม่ของไทยมาตั้งแต่ต้นสมัยกรุงสุโขทัย จนถึง พ.ศ. 2483 จากนั้นเปลี่ยนเป็นวันที่ 1 มกราคม เพื่อให้เข้ากับหลักสากลนิยมที่นานาประเทศปฏิบัติกัน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ แม้จะมีการเปลี่ยนวันขึ้นปีใหม่ไปนานแล้ว แต่ประชาชนทั่วไปก็ยังยึดถือว่า วันสงกรานต์เป็นวันขึ้นปีใหม่อยู่นั่นเอง วันสงกรานต์ ถือเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยที่ชาวไทยควรร่วมทำกิจกรรมดี ๆ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต และเป็นการร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของไทย แต่ในการเล่นสงกรานต์นั้น ควรจะมีขอบเขต และมีมารยาทในการเล่น ไม่ประมาท เพื่อความปลอดภัยลดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินดังนั้นผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า เราควรที่จะช่วยกันอย่างไรเพื่อให้เกิดความสร้างสรรค์ในการเล่นสงกรานต์ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2527 : 238) ดังนั้น ในบทความทางวิชาการชิ้นนี้ คณะผู้เขียนจึงต้องการนำเสนอประเด็นสำคัญของการส่งเสริมประเพณีสงกรานต์โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์, 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของประเพณีสงกรานต์ในสมัยปัจจุบัน และ 3) เพื่อศึกษาประเพณีสงกรานต์ที่สร้างสรรค์

ประวัติและความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์

สงกรานต์ มีประวัติที่มา 2 นัยด้วยกัน กล่าวคือ นัยหนึ่งมาจากอินเดีย ซึ่งมีปรากฏจากหลายตำราหลายเรื่อง ซึ่งเรื่องหนึ่งกล่าวว่า เมื่อพ้นจากอากาศหนาว ต้นไม้เริ่มผลิดอกออกช่อ ผีเสื้อตัวที่เคยจำศีลออกหากินอีกครั้งธรรมชาติกลับฟื้นคืนสู่ความมีชีวิตชีวามากขึ้น ชาวอินเดียจึงถือเอาช่วงต้นฤดูใหม่นี้เป็นวันขึ้นปีใหม่ เฉลิมฉลองแสดงความยินดีเล่นสนุกสนาน เรื่องหนึ่งกล่าวว่า ในเมืองไทยมีฤดูกาลที่สอดคล้องกับชาวอินเดีย เพราะในช่วงเมษายนการเก็บเกี่ยวข้าวกล้าได้ผ่านพ้นไปแล้ว งานในไร่นาหยุดลงชั่วคราว จึงถือเอาวันสงกรานต์เป็นวันขึ้นปีใหม่ ตามแบบอย่างอินเดีย(ธนาภิต เรียบเรียง, 2541 : 86)

ประเพณีนี้มีตำนานอยู่ว่า เศรษฐีสองผัวเมียแต่งงานกันแล้วไม่มีบุตรด้วยกัน ทำให้นกเลงสุราข้างบ้านพูดจาเย้ยหยันท่านเศรษฐีที่มีแต่เงินมั่งคั่งแต่งงานแล้ว แต่ไม่มีบุตร เป็นโมฆะบุรุษไม่มีเชื้อไม่มีหน่อแตกเหล่าแตกกอ สูญพันธุ์

มนุษย์ เศรษฐีคิดดูแล้วว่าจริง จึงเกิดความละอาย คิดอยากได้บุตรไว้สืบสกุลบ้าง จึงไปบวงสรวงต่อพระอาทิตย์ พระจันทร์ แต่ก็ไม่สมปรารถนา จนในปีหนึ่งเมื่อเดือน 4 คนทั้งหลายมีการละเล่นรื่นเริงกันทั่วชมพูทวีป เศรษฐีจึงพาบริวารไปยังต้นไทรริมน้ำ เอาข้าวสารลี้ยงน้ำเจ็ดครั้ง แล้วหุงบูชารุกขเทวดา ณ ต้นไทรนั้น ตั้งจิตอธิษฐานขอบุตรต่อรุกขเทวดา ต่อมาธรรมาบาลกุมารได้ลงมาปฏิสนธิในครรภ์ภรรยาของเศรษฐีเมื่อคลอดแล้วได้ชื่อว่า “ธรรมาบาลกุมาร”

เมื่อคิดดูแล้ว จนกว่าจะให้กำเนิดสงกรานต์ได้นั้นต้องอาศัยส่วนประกอบหลายอย่างทั้ง ถานที่ บุคคล เวลา โอกาส ซึ่งจะลำดับเหตุการณ์ให้ดูชัดได้ว่า เริ่มจากเศรษฐี 2 ฝ่ายเมียแต่งงานแล้วไม่มีบุตร จึงทำการขอบุตรกับต้นไทร ได้บุตรสมปรารถนาในเดือน 4 ตั้งชื่อว่า ธรรมาบาลกุมาร เป็นเด็กที่เก่งสามารถเรียนรู้ภาษาสัตว์โดยเฉพาะนกตั้งแต่อายุ 7 ขวบ รับทำตอบปัญหา 3 ราศีโดยมีเศียรเป็น นกเดิมนกกับกบิลพรหมผู้มีชื่อเสียง เป็นอาจารย์บอกมนต์แก่ชาวชมพูทวีป ผลปรากฏว่าธรรมาบาลกุมารตอบปัญหานั้นได้ กบิลพรหมจึงต้อง ตัดเศียรของตน ปัญหาเมื่อเศียรนั้นตัดแล้วจะทิ้งที่ไหนไม่ได้ในโลกมนุษย์ จึงให้ธิดานำพานมา รองรับนำไปบรรจุไว้ที่ค้ำคันทูลีภูเขาสุเนรุมาศ เมื่อวันที่ราศีมีนกับราศีเมษเสวยฤกษ์กันโดยการโคจรทับกัน วันนี้อีกกันว่าวันสงกรานต์ ทำให้ธิดาทั้ง 7 นั้นเปลี่ยนวาระกันเป็นนางสงกรานต์นำเศียรบิดาของตนมาสร้างน้ำและเวียนประทักษิณรอบภูเขาสุเนรุมาศ 60 นาที

ประเพณีสงกรานต์ นอกจากเป็นประเพณีการขึ้นปีใหม่ของไทยแล้วยังพบว่าประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวสปปพม่า ประเทศกัมพูชา ตลอดจนกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไทยหลายกลุ่มก็มีประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีการขึ้นปีใหม่ด้วย เช่น ไทลื้อในเขตปกครองตนเองสิบสองพันนา และไทเหนือในเขตปกครองตนเองไตคอง มณฑลยูนนานสาธารณรัฐประชาชนจีน ไทซิ่นและไทใหญ่ในสปปพม่า ไทพ่าเก ไทอ้ายตอนและไทคำตี้หรือไทคำตี้ในรัฐอัสสัมและรัฐอรุณาจัลประเทศ ประเทศอินเดียนำเสนอสังเกตว่า สังคมที่มีประเพณีสงกรานต์ล้วนเป็นสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายหินยาน

ความเป็นมาของประเพณีสงกรานต์ในประเทศไทยมีเรื่องเล่าเป็นตำนานเป็นที่รับรู้กันอย่างแพร่หลายคือ เรื่องของธรรมาบาลกุมารและกบิลพรหม สำนวนลายลักษณ์ชื่อ “เรื่อง มหาสงกรานต์” จารึกบนแผ่นศิลาประจำรูปเขียนที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม(นิพิฐฐ์ อินทรสมบัติ, 2554 : 4) ตำนานเรื่องนี้จารึกบนแผ่นศิลาจำนวน 7 แผ่น 5 ตอนต้นมีคำอธิบายว่า ตำนานเรื่องนี้มีอยู่ในคัมภีร์ภาษาบาลีของฝ่ายรามัญ ตำนานมหาสงกรานต์มีเนื้อเรื่อง ดังนี้ เมื่อต้นภัทรกัลป์ เศรษฐีคนหนึ่งไม่มีบุตร ตั้งบ้านอยู่ใกล้กับนักเลงสุรานักเลงสุรานั้นมีบุตร 2 คน มีผิวเนื้อดุจทอง วันหนึ่งนักเลงสุราได้เข้าไปสู่บ้านเศรษฐี กล่าวคำหยาบช้ำแก่เศรษฐีต่างๆ เศรษฐีได้ฟังก็กล่าวว่าเรามีสมบัติเป็นอันมาก ไฉนท่านจึงหมิ่นเรา นักเลงสุราตอบว่า ท่านมีสมบัติมากก็จริง แต่หาไม่มีบุตรไม่ ถ้าท่านถึงแก่ความตายแล้วสมบัติก็จะเสื่อมสูญเปล่า เรามีบุตรชาย 2 คนมีผิวดุจทอง เห็นว่าประเสริฐกว่าท่าน เศรษฐีได้ฟังมีความละอาย จึงบวงสรวงต่อพระจันทร์และพระอาทิตย์ และอธิษฐานขอบุตร เวลาผ่านไปถึง 3 ปีก็ไม่มีบุตร อยู่มาวันหนึ่งในเดือนห้า เป็นช่วงเวลาที่พระอาทิตย์เคลื่อนจากราศีมีนเข้าสู่ราศีเมษถือว่าเป็นวันมหาสงกรานต์ คนทั้งหลายมีงานฉลองการตั้งต้นปีใหม่ทั่วชมพูทวีป เศรษฐีได้พาบริวารไปยังต้นไทรริมฝั่งน้ำซึ่งมีนกจำนวนมากอาศัยอยู่ ได้เอาข้าวสารลี้ยงน้ำ 7 ครั้งแล้วหุงบูชารุกขเทวดาประจำต้นไทร พร้อมด้วยอาหารหลายอย่าง มีการประโคมดุริยางค์ดนตรี แล้วตั้งจิตอธิษฐานขอบุตรจากรุกขเทวดาประจำต้นไทร รุกขเทวดามีความกรุณาเหาะไปขอบุตรจากพระอินทร์ให้แก่เศรษฐีพระอินทร์จึงให้ธรรมาบาลเทวบุตรลงมาปฏิสนธิในครรภ์ภรรยาเศรษฐี เมื่อคลอดจากครรภ์ บิดามารดาตั้งชื่อว่าธรรมาบาลกุมาร และปลูกปราสาท 7 ชั้นให้อยู่ที่ใต้ต้นไทรริมฝั่งน้ำนั้น ทำให้กุมารรู้ภาษานก เมื่อเติบโตขึ้นอายุ 7 ขวบเรียนไตรเพทจบ ก็ได้เป็นอาจารย์บอกมงคลการต่างๆ แก่มนุษย์ทั้งหลายในชมพูทวีปก็ได้เป็นอาจารย์บอกมงคลการต่างๆ แก่มนุษย์ทั้งหลายในชมพูทวีปต่อมาพรหมองค์หนึ่งชื่อว่ากบิลพรหมได้ลงมาถามปัญหา 3 ข้อแก่ธรรมาบาลกุมาร และพูดกับธรรมาบาลกุมารว่า ถ้าท่านแก้ได้เราจะตัดศีรษะเราบูชาท่าน ถ้าท่านแก้ไม่ได้เราจะตัดศีรษะท่านเสีย ธรรมาบาลกุมารขอผัด 7 วันกบิลพรหมกลับไปยังพรหมโลก ฝ่ายธรรมาบาลกุมารพิจารณาปัญหานั้นเวลาผ่านไปได้ 6 วันแล้วยังไม่ทราบคำตอบ คิดว่าวันรุ่งขึ้นจะตายด้วยอาชญาทำวกบิลพรหมนั้น คิดจะหนีไปซ่อนตัว จึงลงจากปราสาทไปนอนอยู่ใต้ต้นตาลสองต้น

ขณะนั้นมินิกอินทรีย์สองตัวผัวเมียทำรังอยู่บนต้นตาลนั้น ธรรมบาลกุมารได้อินนอินทรีย์เมียถามนิกอินทรีย์ผัวว่า ฟรุ้งนี้เราจะไปหาอาหารที่ไหนกัน นิกอินทรีย์ผัวตอบว่าฟรุ้งนี้ครบ 7 วันที่ทำวกบิลพรหมถามปัญหาธรรมบาลกุมาร ถ้า ธรรมบาลกุมารแกล้งไม่ได้ ทำวกบิลพรหมก็จะตัดศีรษะเสีย เราจะได้กินมนุษย์เป็นอาหาร นางนิกอินทรีย์เมียถามว่า เจ้า รู้จักปัญหานั้นหรือไม่ นิกอินทรีย์ผัวตอบว่ารู้ แล้วก็เล่าให้นิกอินทรีย์เมียฟังแต่ต้นจนจบ ธรรมบาลกุมารนอนอยู่ใต้ ต้นไม้ได้อินก็จำได้ มีความโสมนัสเป็นอันมากจึงกลับมาสู่เรือนของตน ครั้นครบ 7 วัน ทำวกบิลพรหมลงมาถามปัญหา ธรรมบาลกุมารตอบปัญหาตามนิกอินทรีย์กล่าวนั้นทำวกบิลพรหมจำเป็นจะต้องตัดศีรษะของตน จึงเรียกธิดา 7 นาง ซึ่งเป็นบริจาริกาของพระอินทร์ให้มาพร้อมกันแล้วก็บอกว่า ศีรษะของตนซึ่งจะตัดออกบูชาธรรมบาลกุมารนั้น ถ้าตั้งไว้ บนแผ่นดินก็จะเกิดไฟไหม้ทั่วโลกธาตุ ถ้าทิ้งขึ้นไปบนอากาศฝนก็จะแล้ง ถ้าจะทิ้งในมหาสมุทรน้ำก็จะแห้ง ให้ธิดาทั้ง 7 เอาพานมารับศีรษะของตน แล้วทำวกบิลพรหมก็ตัดศีรษะส่งให้นางทงษะบุตรคนโต ในขณะนั้นโลกธาตุก็เกิดโกลาหล ยิ่งนัก เมื่อนางทงษะมหาสงกรานต์เอาพานรับศีรษะทำวกบิลพรหมผู้เป็นบิดาแล้วให้เทพทั้งหลายแห่ประทักษิณเวียน รอบเขาพระสุเมรุราช 60 นาทีแล้วก็เชิญเข้าประดิษฐานในมณฑป ณ ถ้ำคันทูลีเขาไกรลาศ กระทำบูชาด้วยเครื่อง ทิพย์ต่าง ๆ พระเวศกรรมได้นฤมิตรโรงประดับด้วยแก้ว 7 ประการซื้อภคคติให้เทพดาและนางฟ้าต่าง ฝ่ายเทพดาก็ นำเถาณมุนาตามาล้างน้ำในโอโนดาตสระ 7 ครั้ง แล้วแจกกันสังเวททุก ๆ องค์ ครั้นถึงกำหนดครบ 365 วัน มนุษย์ สมมติ ว่าเป็นปีหนึ่ง เป็นวันสงกรานต์ นางเทพธิดาทั้ง 7 องค์ ก็ทรงเทพพาหนะต่าง ๆ ผลัดเวรกันมาเชิญเศียรทำวก บิลพรหมออกแห่พร้อมด้วยเทวดาจำนวนแสนโกฏิประทักษิณรอบเขาพระสุเมรุแล้วก็กลับไปเทวโลกเป็นเช่นนี้ทุกปี

ในสำนวนที่เป็นเรื่องเล่าบางสำนวนเล่าว่า มีการใช้น้ำชำระล้างศีรษะทำวกบิลพรหมทุกครั้งก่อนจะนำไป ประดิษฐานไว้ในถ้ำ ดำเนินสงกรานต์จากจารึกแผ่นศิลาวัดพระเชตุพนไม่ได้ให้รายละเอียดว่า กบิลพรหมถามปัญหา ธรรมบาลกุมารว่าอย่างไร สำนวนมุขปาฐะที่เล่ากันมีใจความตรงกับที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง เล่าไว้ในพระราชพิธีสิบสองเดือน กล่าวคือ ปัญหาว่ามี เวลาเช้า เวลากลางวัน และเวลาเย็นศรีอยู่ที่ไหน และคำตอบ คือ ตอนเช้าศรีอยู่ที่หน้า มนุษย์ทั้งหลายจึงล้างหน้าเวลากลางวันศรีอยู่ที่อกมนุษย์ทั้งหลายจึงเอาเครื่องหอมประพรม ที่อกหลังพระอาทิตย์ตกแล้วศรีอยู่ที่เท้า มนุษย์ทั้งหลายจึงเอาน้ำล้างเท้า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมี พระบรมราชาธิบายว่า ในฎีกาสงกรานต์อย่างเก่าซึ่งโหรถวาย มีความอธิบายยืดยาวออกไป เช่นเถาณมุนานั้นเมื่อ เอาไปล้างน้ำในสระโอโนดาต 7 ครั้งแล้ว ก็ละลายออกเป็นเหมือนน้ำมันเนย เทวดาทำบุญ เลี้ยงดูกันด้วยน้ำจากเถาณ มุนาจึงได้คุ้มอันตรายอันจะเกิดแต่สงกรานต์ได้ และโหรมอญภายหลังแต่งตำราเพิ่มคำอธิบายให้ละเอียดขึ้น และ สมมติธิดา 7 นางของกบิลพรหม เทียบกับวันทั้ง 7 ในสัปดาห์ ปีไหนพระอาทิตย์ยกขึ้นสู่ราศีเมษ เกลิงศกปีใหม่ตามสุริ ยคติในวันใด ก็กำหนดว่าเป็นเวรของธิดาที่มีชื่อสมมติเข้ากับวันนั้นทำหน้าที่เชิญศีรษะกบิลพรหม โดยเหตุที่ธิดากบิล พรหมทั้ง 7 นางผลัดเวรกันมารับหน้าที่เชิญศีรษะของบิดาออกแห่ในวันสงกรานต์ทุกปี จึงเรียกทั้ง 7 นางว่า “นาง สงกรานต์” และมีรายละเอียดว่าเรื่องการแต่งกายและพาหนะของแต่ละนางดังนี้

วันอาทิตย์ นางสงกรานต์คือ นางทงษะ ทัดดอกทับทิม เครื่องประดับปัทมราค ภักษาหารผลมะเดื่อ หัตถ์ขวา ถือจักร หัตถ์ซ้ายถือสังข์ มีครุฑเป็นพาหนะ วันจันทร์ นางสงกรานต์คือ นางโคราค ทัดดอกปีบ เครื่องประดับมุกดา ภักษาหารน้ำมัน หัตถ์ขวาถือพระขรรค์ หัตถ์ซ้ายถือไม้เท้า มีเสือเป็นพาหนะ วันอังคาร นางสงกรานต์คือ นางรากษ หรือรากษส ทัดดอกบัวหลวง เครื่องประดับโมรา ภักษาหารโลหิต หัตถ์ขวาถือตรีศูล หัตถ์ซ้ายถือธนูมีสุกรเป็นพาหนะ วันพุธ นางสงกรานต์คือ นางมณฑา ทัดดอกจำปา เครื่องประดับไพฑูรย์ ภักษาหารนมเนย หัตถ์ขวาถือเข็ม หัตถ์ซ้าย ถือไม้เท้า มีลาเป็นพาหนะ วันพฤหัสบดี นางสงกรานต์คือ นางกริณี ทัดดอกมณฑา เครื่องประดับมรกต ภักษาหารถั่ว งา หัตถ์ขวาถือขบี่ หัตถ์ซ้ายถือปี่น ข้างเป็นพาหนะ วันศุกร์ นางสงกรานต์คือ นางกิมิทา ทัดดอกจกกลนี เครื่องประดับบุษราคัม ภักษาหารกล้วยน้ำว้า หัตถ์ขวาถือพระขรรค์ หัตถ์ซ้ายถือพิณ กระบือเป็นพาหนะ วันเสาร์ นางสงกรานต์คือ นางมโหธร ทัดดอกสามหาว เครื่องประดับนิลรัตน์ ภักษาหารเนื้อทราย หัตถ์ขวาถือจักร หัตถ์ซ้าย ถือตรีศูล มีนกยูงเป็นพาหนะ (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2516 : 231-232)

ตำนานสงกรานต์เป็นตำนานที่แต่งขึ้นเพื่ออธิบายความเป็นมาของการรดน้ำ ซึ่งเป็นพิธีกรรมสำคัญในประเพณีสงกรานต์ สัญลักษณ์ในตำนานมีดังนี้คือพระท้าวทิลพรหมเป็นสัญลักษณ์ของดวงอาทิตย์ ความร้อนและความแห้งแล้งเพราะช่วงที่มีประเพณีสงกรานต์เป็นช่วงที่อากาศร้อนจัดน้ำ เป็นสัญลักษณ์ของความมีชีวิต ความอุดมสมบูรณ์ ดังภาษิตไทยที่ว่า “ดินก่อเกิด น้ำก่อเป็น (ดินเป็นแหล่งที่ให้พืชพันธุ์เกิดและน้ำทำให้มีชีวิตอยู่ได้) น้ำยังเป็นสัญลักษณ์ของความเย็น ความสดชื่นและความสะอาด จึงเหมาะที่จะใช้เพื่อแสดงความปรารถนาดีต่อกัน และใช้แสดงถึงความสะอาดผ่องแผ้วของกายและใจที่จะเริ่มชีวิตใหม่ในโอกาสขึ้นปีใหม่มาสงกรานต์ เป็นผู้ดูแลไม่ให้ศรัทธาตกถูกพื้นดิน ทำให้ไม่เกิดภัยพิบัติ น่าจะเป็นเพราะสตรีเป็นผู้ให้กำเนิด เป็นผู้ทำหน้าที่เป็นแม่ เลี้ยงดูและคอยปกป้องคุ้มครองลูก จึงเหมาะที่จะช่วยคุ้มครองโลกให้ร่มเย็น และอุดมสมบูรณ์ประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีของสังคมเกษตรกรรม คนไทยในภาคกลางมีประกาศสงกรานต์ซึ่งแสดงให้เห็นคติความเชื่อทางโหราศาสตร์โดยนำเรื่องธิดาท้าวทิลพรหมซึ่งเรียกกันว่านางสงกรานต์มาทำนายเกี่ยวกับผลผลิตทางเกษตรกรรมและเหตุการณ์บ้านเมือง ในประกาศสงกรานต์แต่ละปีจะบอกชื่อของนางสงกรานต์ซึ่งผลัดเปลี่ยนกันมาถือพานที่รองรับศรัทธาพอมิรายละเอียดเกี่ยวกับการแต่งกาย สัตว์พาหนะ ลักษณะการนั่งนอนบนพาหนะซึ่งจะทำนายถึงความอุดมสมบูรณ์หรือความขาดแคลนของพืชพรรณธัญญาหารความสงบเรียบร้อยหรือความยุ่งยากของบ้านเมือง (นิพนธ์ อินทรสมบัติ, 2554 : 9-10)

เนื่องจากคนไทยให้ความสำคัญแก่บรรพบุรุษ และเคยมีการเซ่นไหว้ผีตาหรือผีเรือน ซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษในหลายโอกาส โดยเฉพาะเมื่อขึ้นปีใหม่ ดังที่ยังพบการปฏิบัติในกลุ่มชนชาติไทที่ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา เมื่อคนไทยนับถือพระพุทธศาสนาและรับประเพณีสงกรานต์เข้ามาเป็นประเพณีการขึ้นปีใหม่จึงมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ญาติผู้ล่วงลับ ประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีที่ให้ความสำคัญต่อการแสดงความกตัญญูและความปรารถนาดีต่อกันเป็นเวลาที่ถูกหลานรำลึกถึงญาติที่ล่วงลับไป และแสดงการระต่อญาติผู้ใหญ่ที่ยังมีชีวิตอยู่ประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีในสังคมที่นับถือพระพุทธศาสนา จึงมีการบำเพ็ญกุศลทางศาสนา เพื่อให้ใจผ่องแผ้วก่อนการขึ้นปีใหม่ ในขณะเดียวกันก็เป็นประเพณีที่ผู้คนมีโอกาสนุกสนาน มีการเล่นสาดน้ำและการละเล่นเพื่อความรื่นเริงบันเทิงใจ ประเพณีสงกรานต์ที่สืบทอดมาในประเทศไทยมี 2 แบบ คือ ประเพณีสงกรานต์ของหลวง ซึ่งจัดเป็นการพระราชพิธีเรียกว่า “การพระราชกุศลสงกรานต์” และ ประเพณีของราษฎรที่จัดกันในห้องถิ่นต่าง ๆ การพระราชกุศลสงกรานต์เป็นการพระราชพิธีบำเพ็ญกุศลส่วนพระองค์ และเป็นการพระราชพิธีเพื่อความเป็นสิริมงคลของบ้านเมืองด้วย ในจดหมายเหตุ คำให้การชาวกรุงเก่าได้กล่าวถึงพระราชพิธีเถลิงศก สรุปลงความได้ว่า พระเจ้าแผ่นดินแห่งกรุงศรีอยุธยาจะเสด็จทรงน้ำพระพุทธปฏิมากรศรีสรรเพชญ์ เทวรูปพระพิฆเนศวร และโปรดฯ ให้มนต์พระสงฆ์ พระราชาคณะมาสรงน้ำและรับพระราชทานอาหารบิณฑบาตและจตุปัจจัยไทยทานในพระราชวังทั้ง 3 วัน ทรงก่อพระเจดีย์ทรายที่วัดพระศรีสรรเพชญ์และมีการฉลองพระเจดีย์ทราย โปรดฯ ให้ตั้งโรงทานเลี้ยงพระและราษฎร มีเครื่องโภชนาหารคาวหวาน น้ำกิน น้ำอาบ และยารักษาโรคพระราชทานทั้ง 3 วัน

การพระราชกุศลสงกรานต์ในสมัยรัตนโกสินทร์มีลักษณะดังนี้ ในวันก่อนหน้าสงกรานต์วันหนึ่ง เจ้าพนักงานจะนิมนต์พระสงฆ์มาสวดพระปริตร เพื่อเสกน้ำที่จะสรงมูรธาภิเษกในวันเถลิงศก พระสงฆ์จะสวดพระปริตรเป็นเวลา 3 วันและมีการสวดมนต์ฉลองพระทรายบรรดาคักดีในตอนเย็น ในวันมหาสงกรานต์ตอนเช้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเป็นประธาน เจ้าพนักงานจัดการถวายภัตตาหาร เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินทรงประพรมน้ำหอมพระเจดีย์ทรายทั่วไป แล้วเสด็จ ถวายของไทยธรรมแด่พระสงฆ์ ในวันเนาทรงถวายไตรจีวรแด่ พระสงฆ์ หลังจากพระสงฆ์สรงน้ำและเปลี่ยนผ้าครองไตรจีวรใหม่แล้วกลับเข้าไปรับพระราชทานภัตตาหารฉันข้าวแด่ในท้องพระโรง ในวันเถลิงศกเสด็จพระราชดำเนินออกทรงบาตร แล้วเสด็จทรงน้ำหอมสรงพระบรมอัฐิและพระอัฐิซึ่งประดิษฐานอยู่ในห่อพระอัฐิ พระสงฆ์รับพระราชทานฉันแล้วสดับปกรณ์ ในวันนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จทรงน้ำมูรธาภิเษก แล้วจึงทรงสดับปกรณ์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการเสด็จออกทรงน้ำพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามด้วย และในรัชสมัย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงสงน้ำและนมัสการพระพุทธปฏิมากรสำคัญเพิ่มขึ้นอีกหลายแห่ง เช่น ที่หอราชภานุสรณ์ หอราชพงศานุสรณ์ เป็นต้น

ประเพณีสงกรานต์ของราษฎรในแต่ละภาคส่วนใหญ่มีการปฏิบัติที่คล้ายคลึงกัน มีแตกต่างกันในรายละเอียดดังนี้ ภาคกลาง ก่อนถึงวันสงกรานต์มีการทำความสะอาดบ้านเรือน เตรียมผ้าห่มผ้าห่มใหม่สำหรับใช้นุ่งในวันสงกรานต์ก่อนวันสงกรานต์หนึ่งวันถือเป็นวันสุกดิบมีการเตรียมอาหารและข้าวของเพื่อถวายพระสงฆ์ในวันสงกรานต์ พอถึงวันสงกรานต์ตอนเช้าตรู่มีการตักบาตรหรือนำอาหารไปถวายพระสงฆ์ที่วัด ประเพณีสงกรานต์จึงมีส่วนทำให้เกิดการรวมญาติ เพื่อช่วยกันเตรียมอาหาร เตรียมของถวายพระและร่วมกันทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ญาติที่ล่วงลับ บางแห่งมีการทำบุญกลางบ้านเป็นการทำบุญร่วมกันของสมาชิกในชุมชนในวันเนาบางแห่งก็มีการทำบุญเลี้ยงพระเพล เสร็จแล้วนิมนต์พระสงฆ์รับน้ำสงจากชาวบ้าน

ในวันเถลิงศกขึ้นปีใหม่ มีการสงน้ำพระพุทธรูป และรดน้ำผู้ใหญ่ เพื่อแสดงความกตัญญูต่อบุพการี ข้าวของที่ใช้ในการรดน้ำโดยทั่วไปมักเป็นผ้าห่มหรือผ้าเช็ดตัว มีดอกไม้ หรือมาลัยดอกไม้สดและน้ำอบน้ำหอม ก่อนจะรดน้ำจะแสดงการระวังก่อนแล้วจึงขออนุญาตรดน้ำลงที่มือหลังจากนั้นจึงมอบผ้าหรือข้าวของที่เตรียมไปให้แล้วนั่งพนมมือไหว้ขณะผู้ใหญ่กล่าวคำให้พรวันเถลิงศกนี้ถือว่าเป็นวันมงคลต้องระมัดระวังการพูดจา ให้พูดแต่สิ่งที่ดี ๆ จะได้เป็นมงคลแก่ตัว ชาวบ้านไปวัดเพื่อสงน้ำพระพุทธรูปในโบสถ์และวิหาร สมัยก่อนนิยมปล่อยนกปล่อยปลา หลังจากนั้นจึงเป็นการเล่นสาดน้ำและมีการละเล่นรื่นเริงกัน ที่กรุงเทพมหานครประชาชนนิยมไปตักบาตรที่สนามหลวง ทางภาคใต้จัดให้มีการแห่พระพุทธรูปสำคัญจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไปถึงวงเวียนใหญ่แล้วให้วนกลับมาประดิษฐานที่สนามหลวง เพื่อให้ประชาชนนมัสการและสงน้ำนอกจากนี้ยังมีแหล่งเล่นสาดน้ำสงกรานต์ที่จัดสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น บริเวณถนน

ข้าวสาร เป็นต้น

ภาคเหนือ ชาวล้านนา เรียกประเพณีสงกรานต์ว่า ปะเพณีปีใหม่ ปฏิทินโหราศาสตร์ของชาวล้านนา ถือเอาวันที่พระอาทิตย์เคลื่อนจากราศีมีนเข้าสู่ราศีเมษเป็น “วันสงกรานต์ลอง” (ออกเสียงว่า วันสังขารลอง) ในวันนี้จะมีการทำความสะอาดบ้านเรือนให้สะอาด บรรดาสตรีนิยมสระผมโดยหันศีรษะไปทางทิศที่กำหนดในแต่ละปี นิยมสวมเสื้อผ้าใหม่ มีการนำพระพุทธรูปและเครื่องรางของขลังต่างๆ มาชำระและสงน้ำอบน้ำหอม โดยใช้ขันน้ำส้มป่อย ในบางจังหวัดมีการแห่พระพุทธรูปสำคัญไปให้ประชาชนนมัสการและสงน้ำ เช่น จังหวัดเชียงใหม่มีการแห่พระพุทธรูปสำคัญ ได้แก่ พระพุทธรูปสี่พระเจ้าผืนแสนหา พระเสด็จมณี พระดับไฟ พระอุปคุต จากวัดต่างๆ รวมทั้งรูปปั้นครูบาศรีวิชัยแห่ไปตามถนนสายต่างๆให้ประชาชนนมัสการและสงน้ำ

วันต่อมาคือวันเนา ทางล้านนาเรียกว่า “วันเนา” ห้ามการดำทอทะเลาะวิวาท เชื่อว่าจะทำให้เกิดอัปมงคล วันเนานี้เป็นวันเตรียมงาน เรียกกันว่า “วันดา” ชาวบ้านจะซื้อของกินของใช้เพื่อใช้ในวันเถลิงศก ตอนบ่ายมีการขนทรายเข้าป่าก่อเป็นเจดีย์ทรายที่วัด มีการตักกระดาดเป็นธงสีต่าง ๆ เรียกว่า “ตุง” สำหรับปักที่เจดีย์ทรายในวันรุ่งขึ้น

วันเถลิงศกซึ่งเรียกว่า “วันพญาวัน” เป็นวันที่มีการทำบุญทางศาสนา ผู้คนจะนำสัรับอาหารคาวหวานไปทำบุญถวายพระที่วัดเรียกกันว่า “ทานขันข้าว” เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษและญาติมิตรผู้ล่วงลับไปแล้ว มีการนำธงที่ทำจากกระดาดสีต่างๆ ไปปักตามเจดีย์ทรายนิยมนำไม้จันทน์ไปค้ำต้นโพด้วย ถือเป็นการค้าจุนศาสนาให้ยืนยาวต่อไปในวันนี้พระสงฆ์จะแสดงธรรมเทศนาเมื่อถวายภัตตาหารเพลเสร็จแล้วมีการสงน้ำพระพุทธรูป พระเจดีย์รวมทั้งสงน้ำพระภิกษุเจ้าอาวาสด้วยตอนบ่ายจึงไปคารวะผู้ใหญ่ ได้แก่บิดามารดา ปู่ย่าตายาย ผู้เฒ่าผู้แก่ที่ตนเคารพนับถือ เรียกกันว่าไป “ดำหัว” ผู้ใหญ่ ทางล้านนาถือว่าเป็นการไปขอมาลาโทษหรือขออโหสิกรรม เนื่องจากอาจได้ประพฤติดันไม่สมควรต่อผู้ใหญ่ดังกล่าวยุใหญ่จะรับเอาของที่นำมามอบให้ใช้มือ จุ่ม ลง ใน น้ำ ขมิ้น ส้ม ป่อย แล้วลูบที่ศีรษะของตน แล้วกล่าว อโหสิกรรมให้ก่อนแล้วจึงให้พรในวันนี้มีจะมีการนำดอกไม้ธูปเทียนและน้ำขมิ้นส้มป่อยไปดำหัวพระพุทธรูปสำคัญของเมือง และไป “ดำหัวกู” คือ ไปไหว้ผู้ใหญ่ที่บรรจ้อัฐิบรรพบุรุษ หลังจากนั้นจึงเป็นการเล่น

สาดน้ำกัน ในวันที่สี่เรียกว่า “วันปากปี” ถือเป็นวันเริ่มต้นของปีใหม่มีการไปดำหัววัด คือเจ้าอาวาสวัดอื่นที่อยู่ใกล้เคียงบางแห่งอาจมีพิธีส่งเคราะห์บ้าน หมายถึงส่งเคราะห์หมู่บ้าน วันที่ห้าเรียกว่า “วันปากเดือน” ถือเป็นวันเริ่มต้นใหม่ การไปดำหัวผู้ใหญ่และการเล่นสาดน้ำยังมีอยู่ในวันปากปีและวันปากเดือน

ภาคอีสานเรียกประเพณีสงกรานต์ว่า “บุญสงกรานต์” หรือ “บุญเดือนห้า” เรียกวันที่ 13 เมษายนว่า “มือสงกรานต์ล่อง” หรือ “มือสงกรานต์พาย” เรียกวันที่ 14 เมษายนว่า “มือเนา” และเรียกวันที่ 15 เมษายนว่า “มือสงกรานต์ขึ้น” ชาวอีสานนิยมฉลองสงกรานต์ต่อเนื่องไป 7 วัน บางแห่งถึง 15 วัน ถือว่าการรื่นเริง มีใจเบิกบานสนุกสนานร่วมกันทำบุญทำกุศลในวันสงกรานต์ เป็นนิมิตอันดีที่จะได้รับโชคชัย ประสบความสำเร็จในปีใหม่ ก่อนถึงงานบุญสงกรานต์จะมีการเตรียมสถานที่ล่วงหน้า เช่น จัดทำหอสง โดยสร้างเป็นศาลาขนาดย่อมเพื่อนำพระพุทธรูปมาประดิษฐานไว้บางแห่งมีการทำรางรินสำหรับให้ชาวบ้านรดน้ำไปสรงพระพุทธรูป ในมือสงกรานต์ล่อง ชาวอีสานจะทำความสะอาดบ้านเรือน ตลอดจนหิ้งบูชาผีประจำบ้านซึ่งเรียกกันว่า “ของรักษา” การปิดกวาดทำความสะอาดในวันนี้ถือว่าเป็นการปิดกวาดสิ่งอัปมงคลออกไปด้วย หากผู้ใดไม่ทำมักถือกันว่าไม่มีโชคในการทำมาหากินไม่ขึ้นตลอดปีใหม่

ในมือเนาชาวบ้านจะแต่งกายสวยงามและนำอาหารไปตักบาตรที่วัด เมื่อถวายภัตตาหารพระสงฆ์เสร็จแล้วต่างขอพรจากพระภิกษุผู้ใหญ่ สรงน้ำพระพุทธรูปด้วยน้ำอบน้ำหอม โดยรดไปตามรางริน หม่มสาวมักรวมกลุ่มไปรดน้ำขอพรผู้ใหญ่บางที่มีการจัดทำบายศรีสู่ขวัญผู้ใหญ่ด้วย หลังจากนั้นก็เล่นรดน้ำกันเอง กลางคืนมีการมาร่วมกันสวดมนต์เย็นและฟังธรรม หม่มสาวอาจจับกลุ่มเล่นกีฬาพื้นบ้านเช่น สะบ้า บางที่มีมหรสพ เช่น หมอลำ ในมือสงกรานต์

ชาวบ้านไปทำบุญตักบาตรอีก หลังจากนั้นก็เล่นสาดน้ำกัน บางหมู่บ้านจัดงานรื่นเริง บางกลุ่มซึ่งไปตามหมู่บ้านเพื่อเรียไร่ปัจจัยไทยทานถวายวัดงานบุญสงกรานต์จึงมีกิจกรรมดังกล่าวทุกวัน คือ มีทั้งงานบุญกุศลและงานรื่นเริงสนุกสนานระหว่างชาวบ้าน การสรงน้ำพระพุทธรูปนิยมทำต่อเนื่องจนกว่าจะสิ้นสุดงานบุญสงกรานต์ แต่ละท้องถิ่นอาจกำหนดระยะเวลาไม่ตรงกัน

ภาคใต้ มีประเพณีการขึ้นปีใหม่ในช่วงสงกรานต์เรียกกันว่า “วันว่าง” ถือว่า ต้องว่างเว้นจากการทำกรางานทุกชนิด เช่น ว่างเว้นจากการซ่อมสีข้าวสารการออกหาปูปลา ห้ามตัดผมตัดเล็บ ตัดราดต้นไม้กิ่งไม้ ห้ามฆ่าสัตว์ทุกชนิดห้ามขึ้นต้นไม้ ห้ามเขียนตีสลงโทษคนหรือสัตว์ นอกจากนี้ ต้องประกอบกรกุศลมีการตักบาตร ฟังธรรมเทศนา สรงน้ำพระพุทธรูป ปลอยนกปล่อยปลา แสดงความกตัญญูทวดเฒ่าผู้ใหญ่ จัดหาผ้าใหม่ให้ผู้ใหญ่และอาบน้ำ “สระหัว” ให้ผู้ใหญ่ และขอพรจากผู้ใหญ่ ประเพณีวันว่างกระทำกัน 3 วัน ตรงกับวันที่ 13-15 เมษายน

ก่อนถึงวันว่างการงานสิ่งใดที่ค้างค้างต้องเร่งทำให้เสร็จ เตรียมข้าวของสำหรับทำบุญ จัดหาเสื้อผ้าใหม่สำหรับใส่ในวันว่าง ก่อนถึงวันที่ 13 เมษายนประมาณ 2-3 วัน มีการทำความสะอาดบ้านเรือน จัดเก็บเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น ไถ คราดจอบ เสียม วางให้เป็นระเบียบเป็นที่เป็นทาง ต้องตัดผมตัดเล็บให้เรียบร้อย เมื่อถึงวันว่างทุกคนต้องทำจิตใจให้เบิกบานแจ่มใส พยายามประกอบกรรมดีทั้งทางกาย วาจาและใจ ตื่นแต่เช้าตรู่ แต่งกายด้วยเสื้อผ้าใหม่ตักบาตรเสร็จแล้ว เตรียมส้ารับกับข้าวไปทำบุญถวายภัตตาหารเพลที่วัด นอกจากส้ารับกับข้าวสิ่งที่นำไปวัดด้วยคือ มัดรวงข้าวที่จะนำไปทำขวัญข้าวร่วมกันที่วัด เรียกว่า “ทำขวัญข้าวใหญ่” เพื่อเป็นสิริมงคลแก่การทำมาหากินภายหลังไป เมื่อทุกครัวเรือนนำส้ารับกับข้าวและรวงข้าวมาพร้อมกันที่วัดแล้ว จึงเริ่มพิธีทางศาสนา ร่วมกันสวดมนต์รับศีล ฟังเทศน์ ถวายภัตตาหารเพล เสร็จแล้วนิมนต์พระสงฆ์ปลุกเสกกระดูกปูย่าตายาย ถ้าไม่มีกระดูกของบรรพบุรุษก็ใช้วิธีเขียนชื่อของบรรพบุรุษใส่กระดาษแทนเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ แล้วนิมนต์พระประกอบพิธีทำขวัญข้าว ถ้ามีการสร้างที่บรรจุอัฐิสำหรับเก็บกระดูกของบรรพบุรุษ ซึ่งเรียกว่า “บั่ว” ไว้ในวันนั้น ก็จะแยกย้ายกันไปเคารพสักการะต่อจากนั้นมีการสรงน้ำพระพุทธรูป โดยอัญเชิญมาประกอบพิธีร่วมกันในบริเวณวัด ประเพณีการสระหัววันว่างแก่พระภิกษุหรือผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีผู้เคารพนับถือมาก ๆ มักจัดทำสถานที่เป็นพิเศษ ผู้ที่จะไปแสดงความเคารพจะเตรียมน้ำ

ผสมเครื่องหอมไปด้วยคนละชิ้น เมื่อเสร็จพิธีสระหัววันว่างก็จะเป็นเรื่องของการละเล่นสนุกสนานรื่นเริง อาจมีการเล่นสาดน้ำกันบ้าง แต่ไม่เล่นกันมากมายอยู่ในภาคเหนือและภาคอีสาน

ประเพณีสงกรานต์ยังเป็นประเพณีสำคัญของชาวไทยเชื้อสายรามัญหรือมอญด้วย ดังจะเห็นได้จากการปฏิบัติของชาวไทยเชื้อสายรามัญที่อยู่รวมกันเป็นชุมชนใหญ่ในภาคกลางหลายแห่ง เช่น อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ตำบลบางกระดี อำเภอบางขุนเทียน ตำบลบางไส้ไก่อำเภอบางกอกใหญ่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดปทุมธานี ก็มีประเพณีสงกรานต์สืบทอดมาแต่โบราณด้วย สิ่งที่ชาวไทยเชื้อสายรามัญ หรือ มอญนิยมปฏิบัติในประเพณีสงกรานต์ คือ การทำข้าวแช่เป็นอาหารพิเศษสำหรับถวายพระสงฆ์และบูชาเทวดามีการเล่นสาดน้ำและมีการละเล่นรื่นเริงเช่น เล่นส่บ้า เป็นต้น

ปัญหาของประเพณีสงกรานต์ในสมัยปัจจุบัน

เมื่อเวลาเปลี่ยน สังคมย่อมเปลี่ยนแปลงตาม ประเพณีสงกรานต์ในวันนี้ มีความแตกต่างจากในอดีตเป็นอย่างมาก เรามักจะเห็นภาพของโคโยตี้ กับซีเ็มมา ที่ออกมาเดินฉลองตามถนนต่าง ๆ จนจินตนา บางปีมีโคโยตี้เดินแก้ผ้าโชว์จนเป็นข่าวครึกโครม บางรายถูกลวนลามถึงกับต้องแจ้งความเอาผิด พฤติกรรมเหล่านี้ ทำให้เกิดคำถามว่า (สงกรานต์ยุคใหม่, ออนไลน์)

ความสนุกสนาน และการเฉลิมฉลอง หนีไม่พ้นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยิ่งบรรยากาศคึกคัก ยิ่งทำให้คนขาดสติ เกิดการทะเลาะวิวาท มีความสูญเสียตามมา นอกจากนี้ วัยรุ่นก็มักจะสรรหาความแปลก ความวิปริต นำกระบอกพรีซิชั่นมาฉีด เอาน้ำแข็งใส่ถุงขว้างกันหัวแตก จนได้รับบาดเจ็บ ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเองก็พยายามกวดขัน ออกกฎหมายห้ามปราม แต่ก็ยังไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ วัฒนธรรมโคโยตี้ที่กระทรวงวัฒนธรรมเป็นห่วงนั้น เกิดขึ้นทั่วทุกหัวระแหง ทุกตรอกซอกซอยทั้งในเมืองหลวงและในชนบท เด็กระดับประถมและมัธยมต้นเดินโคโยตี้กันอย่างไม่ยั้งอาย ฟาดิน บางปีมีโคโยตี้แก้ผ้าโชว์เดิน จนเป็นข่าวครึกโครม ทำภาพลักษณ์สงกรานต์ยิ่งเสื่อมหนักพฤติกรรมเหล่านี้ เราควรจะภาคภูมิใจในประเพณีอันดีงามนี้ได้ยังไงอีกต่อไปได้หรือไม่ เราคนไทยควรจัดการเรื่องนี้อย่างไร แน่แน่นอนว่ากาลเวลาเปลี่ยนไป หากจะให้กลับไปใส่ใจกระเบน ราชปะแตน ไ่ว้มมหาดไทยคงเป็นไปไม่ได้ แต่สิ่งสำคัญก็คือ จะทำอะไร ให้รักษาแก่นแท้ของสงกรานต์ ให้ประเพณีงามอันดี สืบทอดไปยังรุ่นลูกหลาน โดยไม่ให้ผิดเพี้ยนไปมากกว่านี้

ปัจจุบันการจัดงานสงกรานต์ในหลายๆพื้นที่ที่จัดโดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชนกลับเน้นให้ความสำคัญไปกับความรื่นเริงใจ โดยไม่คำนึงถึงคุณค่าทางประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นอีกต่อไป ทั้งยังมีผลพวงนำมาซึ่งความเสี่ยงอันตรายทั้งตัว บุคคล และทรัพย์สิน (ไทยรัฐเชียร์ไทยแลนด์, ออนไลน์) การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนนี้นอกจากการร่อนน้ำพรมน้ำ ก็ได้เปลี่ยนเป็นการสาดน้ำหรือใช้ปืนฉีดน้ำที่มีความดันแรงสูง ใช้น้ำสกปรก และน้ำแข็งขว้างปา โดยเฉพาะกับรถโดยสารที่ผ่านเส้นทางนั้นๆ การแต่งกายจากเดิมที่นุ่งผ้าถุง นุ่งซิ่น หรือชุดไทยสุภาพสวยงาม กลายเป็นแต่งกายแบบนุ่งน้อยห่มน้อย รวมถึงยังมีพฤติกรรมและการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมอีกมากมาย อาทิ การดื่มสุราและของมึนเมา การเดินโคโยตี้ ซึ่งเป็นเหตุนำไปสู่การทะเลาะวิวาท การลวนลามทางและปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ยิ่งล่าสุดก็มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมอย่างกว้างขวางถึงความไม่เหมาะสมของการจัดงานเทศกาลสงกรานต์ที่ประเทศสิงคโปร์ โดยมีบริษัทคนไทยเข้าไปรับทั้งตั้งใจนำประเพณีสงกรานต์ของไทยไปสร้างจุดขายทางการตลาด ด้วยการนำเสนอกิจกรรมที่เน้นเรื่องความบันเทิง อาทิ การออกร้านขายของ การจัดคอนเสิร์ต เพื่อหวังผลดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าประเทศสิงคโปร์เท่านั้น

“แม้ว่าปัจจุบันหลายๆประเทศไม่สามารถรักษาเอกลักษณ์ของประเพณีสงกรานต์ไว้ได้อย่างดีเหมือนเดิมแล้ว แต่ลาว เขมร พม่า ยังคงมีแบบแผนการเล่นสงกรานต์ที่ดี มีการแต่งกายมิดชิด เคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน ดังนั้นผมจึงหวังทุกอย่างของประเพณีไทย เพราะมันเปลี่ยนไปจนมองไม่เห็นของเดิม เปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลัง

มือ แต่ที่หวังว่ายังไม่สายที่คนไทยจะช่วยกันอนุรักษ์ และรักษาประเพณีสงกรานต์ที่เป็นแบบฉบับดั้งเดิมเอาไว้ เพื่อสืบทอดให้ลูกหลานได้เรียนรู้นำไปใช้ปฏิบัติ โดยเฉพาะควรเริ่มต้นด้วยการ ทำบุญ ขอพรผู้ใหญ่ก่อนเพื่อความเป็นสิริมงคล ส่วนการเล่นน้ำนั้น ก็ขอให้มีการยาทและสุภาพ ตลอดจนคำนึงถึงความปลอดภัย ไม่ใช้วัตถุอันตรายใดๆ จะทำให้เกิดความชุ่มชื้นหอมใจกัน เป็นการเริ่มต้นชีวิตที่ไม่ดีด้วย” นายสมบัติ พลายน้อย (ส.พลายน้อย) ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ สะท้อนความรู้สึกห่วงใยประเพณีสงกรานต์ของไทยอย่างชัดเจน

ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ กล่าว ด้วยว่า ประเพณีสงกรานต์ หรือวันปีใหม่ของไทย มีเอกลักษณ์ของความดีงาม ดังนั้นคนส่วนใหญ่จะทำบุญเข้าวัด แสดงความกตัญญูรู้คุณแก่ผู้มีพระคุณ ทำให้จิตใจสงบ นอกจากนี้มีความเชื่อกันมาแต่โบราณว่า ไม่ควรพูดคำหยาบคายเพราะจะเป็นการเริ่มต้นที่ไม่ดี ซึ่งเมื่อก่อนจะมีการส่งส่อนกันมา แต่ปัจจุบันนี้ทางหายกันไปหมดแล้ว ทั้งยังปล่อยปลະละลายจนทำให้ประเพณีสงกรานต์ไทยเลอะเทอะไปหมด ส่วนการจัดงานสงกรานต์ของประเทศสิงคโปร์นั้น นายสมบัติ พลายน้อย ให้ความคิดเห็น ว่าการจัดงานที่มุ่งแต่กิจกรรมความบันเทิงนั้น ไม่ใช่ประเพณีสงกรานต์แล้วแถมยังเป็นการทำลายวัฒนธรรมไทยอย่างสิ้นเชิง ส่วนหนึ่งต้องโทษคนไทยยุคนี้ที่ทำตัวอย่างให้เห็นวัฒนธรรมเพียงด้านเดียวคือ การเล่นสาดน้ำ แต่ไม่แสดงวัฒนธรรมที่ดีงามที่แท้จริงของประเพณีให้เห็น โดยเฉพาะเรื่องการทำบุญการเคารพผู้ใหญ่ จึงเป็นเหตุให้คิดกันว่าสงกรานต์เป็นเพียงแค่การฉีดย้ำเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่ผิดมาก เหลืออีกเพียง 4 วัน ก็ถึงช่วงเทศกาลสงกรานต์ของไทยแล้ว ทีมข่าววัฒนธรรม ขอฝากคนไทยทุกคน รวมถึงภาครัฐและเอกชน ให้ออกมาเล่นสงกรานต์ด้วยช่วยกันอนุรักษ์ สืบสาน สาระคุณค่าประเพณีสงกรานต์ที่ถือเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ และเป็นต้นแบบให้กับชาติอื่นๆ ให้อยู่ พร้อมกับสร้างความเข้าใจให้แก่ชาวต่างชาติได้ทราบคุณค่าที่ แท้จริงของประเพณีสงกรานต์เพราะหากคนไทยเองยังคงมองข้ามสิ่งเหล่านั้น แล้วกลับเห็นแก่ผลทางธุรกิจหรือมองแต่ในเรื่องของการสร้างมูลค่าโดยไม่คำนึงถึงคุณค่ากันแล้ว อีกไม่นานความดีงามของประเพณีสงกรานต์ก็จะสูญสิ้น หรือกลายเป็นเรื่องที่มีแต่ในตำนานเท่านั้น ชั่วร้ายอาจจะถูกต่างชาติฉกประเพณีอันดีงามไปใช้ในทางผิดเพี้ยน จนสร้างความเข้าใจผิดแก่ประชาคมโลก

แนวทางการส่งเสริมประเพณีสงกรานต์อย่างสร้างสรรค์

การเล่นรดน้ำกันซึ่งถือเป็นสีสันที่สำคัญอีกประการของประเพณีสงกรานต์ ก็ควรที่จะเล่นด้วยความสุภาพ นุ่มนวลเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างญาติพี่น้องต่อเพื่อนพ้อง และคนที่รู้จัก ถ้าไม่รู้จักกัน ควรกล่าวคำขออนุญาตก่อน ถ้าเขาเต็มใจเล่นด้วยก็จะเป็นการสร้างมิตรภาพใหม่ ที่ดีกว่าการสร้างกำแพงใจ ป้องกันการทะเลาะวิวาท ไม่เล่นน้ำสาดน้ำด้วยความรุนแรง หรือเกินขอบเขต ควรคำนึงถึงความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น สตรีควรแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่ไม่โป๊เปลือย เพื่อทำให้เพศตรงข้ามมีความเกรงใจไม่เข้ามาลวนลาม ควรรักษาวลสงวนตัว รักษาคุณค่าของความเป็นหญิงไทย

การเล่นน้ำสงกรานต์ให้สร้างสรรค์นั้นควรเล่นใน 8 วิธี คือ

1. พรมน้ำแบบพองาม สืบสานวิถีไทยไทย
2. รดน้ำดำหัวขอพรผู้ใหญ่
3. เล่นชาดน้ำสงกรานต์แต่พองาม
4. ดินสอพองปะแก้มพอสสมควร
5. เล่นสงกรานต์ในสระว่ายน้ำส่วนตัวหรือส่วนครอบครัว
6. เล่นสงกรานต์ในสวน
7. เล่นสงกรานต์ในแหล่งน้ำ
8. กลับบ้านไปฉลองสงกรานต์กับครอบครัว

ทั้ง 8 วิธีนี้คือการแสดงออกทางวัฒนธรรมช่วงสงกรานต์ที่ทำให้คุณได้ใช้เวลาอย่างคุ้มค่า ทั้งได้อยู่กับครอบครัว ได้เล่นน้ำสงกรานต์แบบประหยัสน้ำ ช่วยรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติที่สำคัญ สำหรับคนอื่น ๆ เราเชื่อว่าทุกคนต่างมีวิธีการเล่นสงกรานต์อย่างสร้างสรรค์

การอภิปรายผล

ประเพณีสงกรานต์เป็นหนึ่งใน แหล่งรายได้ที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย มีนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศเข้ามาเที่ยวเพื่อเล่นน้ำสงกรานต์มากมาย ช่วยให้ชาวบ้าน หรือ ประชาชนกลุ่มที่มีรายได้ต่ำ ได้มีรายได้ เช่นร้านค้า ร้านอาหาร ธุรกิจบริการต่างๆ ฯลฯ

กลุ่มชนชั้นกลาง และผู้มีรายได้สูง ก็ได้รับความความสนุกสนานเพลิดเพลิน จากการร่วมงานเทศกาล ช่วยให้เกิเงิน หมุนเวียน ทำให้ผู้คนจากหลายกลุ่มชนชั้น ได้มีปฏิสัมพันธ์กัน เกิดความสนุกสนานโดยไม่รับรู้ถึงความแตกต่างของกลุ่มชนชั้นแต่เนื่องด้วยความต้องการเงิน รายได้ต่างๆ ทำให้ผู้จัดงาน หรือ กลุ่มผู้ประกอบการต่างๆ มีการดัดแปลงสินค้า หรือวิธีการจัดงาน เพื่อล่อลวงให้กลุ่มเด็กและวัยรุ่น เข้าร่วมและซื้อสินค้าโดยไม่ได้นึกถึงผลที่ตามมาจะทำให้รูปแบบการละเล่นเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิงด้านเศรษฐกิจค่านิยมจากต่างชาติ

เนื่องจากชาวต่างชาติเป็นกลุ่มคน ที่มีอิทธิพลต่อทั้งสภาพเศรษฐกิจ ค่านิยม วัฒนธรรม ชาวไทยเองก็รับอิทธิพลเหล่านั้น ส่งผลให้การละเล่นสงกรานต์เกิดการเปลี่ยนแปลงไป ทั้งวิธีการเล่น และความรุนแรงของการเล่น อาจเป็นเพราะคนไทยได้เห็น หรือรับรู้วิธีการ สังสรรค์ที่รุนแรง และ ไม่มีจริต ซึ่งที่วัฒนธรรมไทยได้ให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้ ต่างกับชาวต่างชาติบางกลุ่มที่เปิดกว้าง ในสิทธิของประชาชนมากกว่า

เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการละเล่นสงกรานต์มากที่สุดในบรรดาวัยต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุเช่น คุณภาพของการศึกษาที่ตกต่ำ ผู้ปกครองไม่ได้มีการดูแลบุตรหลานอย่างเต็มที่ การละเล่นตามเพื่อน ค่านิยมจากชาวต่างชาติ ฯลฯ ซึ่งส่งผลให้เกิดกิจกรรม ที่ขัดกันกับประเพณี วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมที่คนไทยได้ยึดถือสืบต่อมา

ค่านิยมของวัยรุ่น สาเหตุหลักของการพัฒนาและถดถอยของประเพณีสงกรานต์เกิดจากการที่มีผู้แสวงหาประโยชน์ จากการละเล่นสงกรานต์ นำเอาความคึกคะนอง และความรู้เท่าไม่ถึงการ ของวัยรุ่น นำมาหาผลกำไร ทั้งประประติฐ์อุปกรณ์เล่นน้ำรูปแบบที่รุนแรงขึ้น อุปกรณ์ผสมสีต่างๆ ที่ใช้กับน้ำฉีด ฯลฯ รวมถึงการจัดงานที่ก่อให้เกิด การลวนลามทางเพศ และการมั่วสุมเสพ อบายมุขต่างๆ เช่น บาร์ดีโฟม การเล่นน้ำดื่มๆ ข้ามคืน การขายเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ในสถานที่เล่นน้ำ ฯลฯ โดยวัยรุ่นเองก็ได้รับความสนุกสนานและความพึงพอใจในการเล่น กลุ่มคนที่ขายบริการและสินค้าก็ได้รับประโยชน์ กลุ่มชาวต่างชาติก็ได้รับความสนุกสนาน จึงส่งผลให้การละเล่นสงกรานต์ลักษณะนี้ยังคงได้รับความนิยม กันต่อไป และเชื่อว่าในอนาคต จะยังคงเกิดการละเล่นลักษณะนี้อยู่ เพราะไม่มีใคร ที่จะเสียผลประโยชน์ใดๆ นอกจากประเทศชาติ ที่สูญเสียภาพลักษณ์ และประเพณีที่ดีงามไป ซึ่งผลเสียเหล่านี้จะยังไม่แสดงผลให้เห็นในปัจจุบัน แต่จะมีผลให้เห็นในอนาคตต่อไป ผู้ได้รับและเสียผลประโยชน์ หลังจากเกิดความเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้เกิดกิจกรรมที่รุนแรง โหดโผน ขัดกับประเพณีของไทยที่เป็นมา เกิดการวิวาทวิวาทกันมากมายว่า สมควรแล้วหรือไม่ ซึ่งมีกลุ่มคนที่ทั้งได้รับผลประโยชน์ และได้รับผลเสียจากกิจกรรมเหล่านี้ เรียกว่า คึกคักกันทุกปีกับการเวียนมาถึงของเทศกาลวันสงกรานต์ ที่แต่ละบ้านต่างตระเตรียมอุปกรณ์เพื่อเตรียมน้ำกัน อย่างพร้อมเพรียง ไม่ว่าจะเป็นถังน้ำ ปืนฉีดน้ำ รถกระบะ แต่ทั้งนี้ เราคงต้องยอมรับด้วยว่า ช่วงเวลาแห่งความสนุก ยังคงมีภัยและอันตรายแฝงอยู่รอบด้าน ซึ่งมีทั้งที่คาดการณ์ได้และไม่ได้ วันนี้นับเป็นโอกาสอันดีของ ทีมงาน Life & Family ที่จะขอรวบรวม 10 เรื่อง “ไม่ควรทำ” ในวันสงกรานต์เพื่อให้ปีใหม่ไทยปีนี้เต็มไปด้วยภาพแห่งความสุข ปราศจากความเศร้า เริ่มจาก

1. ไม่ดื่มเหล้า เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าเครื่องดื่มเมาทุกชนิดก่อให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ และจิตใจ ทำให้คนกลายเป็นฆาตกรได้โดยไม่รู้ตัว ทั้งยังเป็นสาเหตุทำให้ประสิทธิภาพในการขับชี่ยานพาหนะลดลง ไม่แปลกที่เราจะเห็นภาพข่าวอุบัติเหตุบนท้องถนนทุกปี และมีสถิติเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น ควรลด ละ และเลิก เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของตัวเอง และครอบครัว โดยเฉพาะลูกๆ ที่กำลังมองดูต้นแบบจากคุณอยู่

2. ไม่สาดน้ำบนรถกระบะ ท้ายกระบะ ถือเป็นชัยภูมิที่ดี เพราะสามารถเคลื่อนที่ไปเล่นสนุกตามจุดต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การเล่นบนรถกระบะเป็นเรื่องปกติไปแล้วในการเล่นน้ำสงกรานต์ กระนั้น คงต้องระวังอันตรายที่จะเกิดขึ้นตามมาด้วย เพราะการขนน้ำขึ้นคนขึ้นกระบะอาจพลัดตกลงมาได้ นอกจากนี้ยังเสี่ยงที่ชนหรืออุปกรณ์เล่นน้ำจะหลุดมือไปถูกผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ ซึ่งในกรณีนี้เคยมีคนขับจักรยานยนต์ท่านหนึ่งต้องเย็บปากไป 6 เข็ม เพราะชนสเตนเลสใบเตียวมาแล้ว

3. ไม่สาดน้ำเย็น แม้ว่าวันนี้ “น้ำ” คือ พระเอก แต่การเล่นน้ำควรมีมารยาทกันด้วย หลายคนเลือกสาดน้ำเย็นเพื่อความสุข และความสนใจ แต่การสาดน้ำเย็นจัดๆ อาจทำให้ผู้เล่นหนาวสั่น และไม่สบายกันได้ นอกจากนี้การสาดน้ำ ควรเล่นกันแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย ไม่ควรสาดกันแรงๆ เพราะอาจก่อให้เกิดปัญหากับผู้เล่นท่านอื่นๆ ทั้งหูอื้อและแก้วหูทะลุได้ โดยอันตรายจากเยื่อแก้วหูทะลุ นั้น หากน้ำที่ใช้เล่นไม่สะอาด อาจมีเชื้อโรคเข้าไปในหูชั้นกลางผ่านทางเยื่อแก้วหูที่ทะลุ ทำให้เกิดการอักเสบ มีอาการหูน้ำหนวก และเกิดโรคแทรกซ้อนตามมาได้

4. ไม่เปิดเพลงเสียงดัง การเปิดเพลงจังหวะเร็วๆ เพื่อสร้างสีสันในการเล่นน้ำ เป็นอีกหนึ่งมารยาทที่ไม่ควรเปิดลำโพงเสียงดังจนรบกวนผู้อื่น โดยเฉพาะในยามวิกาล เพราะอาจเป็นการรบกวนบ้านใกล้เคียงได้ ซึ่งการเปิดเพลงเสียงดังๆ นี้เองที่เป็นตัวจุดชนวนให้เกิดการใช้ความรุนแรงกันขึ้น ดังนั้น ควรดูถึงความเหมาะสมของสถานที่ด้วย หากจำเป็นต้องเปิดเพลง เป็นไปได้หรือไม่ที่จะเปิดเสียงในระดับที่ไม่สร้างปัญหาให้แก่ผู้อื่น

5. ไม่เล่นแป้ง การเล่นแป้งเป็นอีกหนึ่งสีสันที่จะมีให้เห็นกันทุกๆ ปี โดยตามปกติจะใช้ผ้าออบไทยมาประพรมกัน แต่ปัจจุบันมีการนำแป้งดินสอพองมาใช้ ซึ่งบางชนิดเป็นดินสอพองที่ใช้ในอุตสาหกรรม มีส่วนผสมของสารโพแทสเซียม ตะกั่ว ปรีท เป็นต้น หรือเป็นดินสอพองที่มีการผสมสี ล้วนมีอันตรายต่อร่างกายทั้งชนิดเฉียบพลันและเรื้อรัง นอกจากนี้ยังรวมไปถึงแป้งเย็นชนิดต่างๆ ด้วย ไม่ควรนำมาใช้ หากมีการเล่นที่รุนแรง หรือพลาดพลั้งเข้าตาเข้าปากก็อาจเกิดอันตรายได้

6. ไม่ตั้งวงพนัน เทศกาลดีๆ แบบนี้ หลายๆ บ้านเลือกที่จะนั่งล้อมวงรับประทานอาหารกันที่บ้าน เป็นความน่ารักที่ฉายภาพความสุขออกมาได้อย่างดี แต่บ้านที่ล้อมวงนั่งเล่นการพนันโดยไม่สนใจเด็ดๆ ที่วิ่งเล่น หรือกำลังมองพฤติกรรมการเล่นของผู้ใหญ่อยู่ ถือเป็นภาพที่ไม่น่ารักเอาเสียเลย โดยการเล่นพนัน นอกจากจะดูเงินจากกระเป๋าแล้ว ยังนำไปสู่การก่ออาชญากรรมประเภทต่างๆ เช่น ลักขโมย ได้อีกด้วย ที่สำคัญ ทำให้ความสุขในวันรวมญาติค่อยๆ หายไป เพราะต่างฝ่ายต่างวนอยู่กับวงพนันจนลืมที่จะหันมาพูดคุยหรือนั่งกินข้าวพร้อมหน้าลูกหลาน

7. ไม่แต่งตัวยั่วตณหา ถึงแม้จะมีหลายๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องออกมานำเสนอแนวคิดต่างๆ รวมถึงการห้ามแต่งตัวเซ็กซี่ เว็บบ์ช่า ล่อแหลมในบางเขต แต่เรื่องเสื้อผ้าในการเล่นน้ำ โดยเฉพาะผู้หญิง ความบาง รัดรูป และนุ่งสั้น ยังคงเป็นภาพที่มีให้เห็นกันอยู่มาก และกลายเป็นภาพชินตาในวันสาดน้ำไปแล้ว และแค่เรื่องเสื้อผ้านี่เองที่เป็นตัวการทำให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมายทั้งการถูกลวนลาม หรือแม้แต่การถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดังนั้น เพื่อเซฟความปลอดภัย เสื้อผ้าควรจะมีสีเข้มๆ เช่น สีดำ สีน้ำเงิน เพราะสีเหล่านี้เมื่อโดนน้ำแล้วจะไม่ทำให้ดูโป๊ หรือมองเห็นรูปร่างภายในของผู้หญิงได้อย่างชัดเจน

8. ไม่พูดคำหยาบ คำหยาบ เป็นคำที่สื่อถึงความไม่สุภาพ สื่อความหมายในแง่ที่ไม่ดี หรือฟังไม่ไพเราะ ซึ่งรวมถึงคำที่สื่อเรื่องเพศ การด่าทอ การดูหมิ่น โดยคำเหล่านี้ นอกจากไม่น่าฟังแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาทะเลาะวิวาท

ตามมาอีกด้วย ทางที่ดี การเล่นน้ำควรเล่นกันอย่างสุภาพ ที่สำคัญ คุณพ่อคุณแม่ควรเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับลูกด้วย เพราะบางคนอาจเผลอพูดคำหยาบออกไปโดยไม่รู้ตัว เช่น หลุดพูดคำไม่สุภาพกับผู้เล่นน้ำ หรือตะโกนด่าทอรถที่ปาดหน้า เป็นต้น

9. ไม่ฉวยโอกาส การเล่นสาดน้ำในเทศกาลวันสงกรานต์ นอกจากจะเล่นกันเพื่อความสนุกสนานคลายร้อนแล้ว ยังถือเป็นวันฉวยโอกาสของใครหลายๆ คน โดยเฉพาะหนุ่มๆ ที่มักจะเล่นแสบโดยพุ่งเป้าไปที่แก้มของสาว ๆ หรือบางคนเข้าขำลบลบล่าทำอานาจาร ซึ่งถือเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และเข้าข่ายทำอานาจารมีความผิดปรับ 500 บาท ทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาทะเลาะวิวาทกันเกิดขึ้นด้วย ดังนั้น ควรเล่นกันอย่างพอประมาณ เพราะบางคนก็ไม่ชอบให้เล่นในลักษณะดังกล่าว

10. ไม่เดินโซ่ว ปฏิเสธไม่ได้ว่า บ้านคือฐานที่มั่นที่คนจำนวนไม่น้อยใช้เล่นน้ำสงกรานต์ และมักจะมีการเปิดเพลงกระหึ่มเพิ่มความมั่นใจในการเล่นด้วย ไม่แปลกที่เราจะเห็นภาพผู้ใหญ่ และเด็กๆ ลูกขึ้นมาเดินกันอย่างสนุกสนาน แต่ที่น่าห่วงคือ ภาพเด็กสาวตัวเล็กๆ นุ่งน้อยห่มน้อยอวดลีลาโยกย้ายสายสะโพกโดยที่พ่อแม่ก็สนุกไปกับลูกด้วย แต่นั่นหารู้ไม่ว่าพฤติกรรมดังกล่าวกลายเป็นความเคยชิน และไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นเรื่องน่าเกลียด ซึ่งเรื่องแบบนี้ พ่อแม่ควรใส่ใจ และปลูกฝังค่านิยมการแสดงออกที่เหมาะสมให้แก่ลูกตั้งแต่วัยเยาว์ เพราะไม่เช่นนั้น อาจส่งผลให้เด็กเติบโตเป็นวัยรุ่นที่ไม่อาย และชอบโชว์ตัวที่เห็นตามข่าวได้ ทั้ง 10 เรื่อง “ไม่ควรทำ” ข้างต้น เราคงไม่มีสิทธิ์ไปห้ามหรือออกคำสั่งให้ต้องปฏิบัติตาม แต่อย่างน้อย ๆ หากตระหนักกันสักนิด เราเชื่อว่าวันสงกรานต์คงจะเต็มไปด้วยภาพแห่งความสุข และความสงบสุขมีความสร้างสรรค์อย่างแน่นอน

บทสรุป

ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีฉลองการขึ้นปีใหม่ของไทย ซึ่งโดยทั่วไปจัดขึ้นระหว่างวันที่ 13-15 เมษายนของทุกปี ตรงกับเดือนห้าตามจันทรคติ ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยมีประเพณีสงกรานต์ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้วดังมีปรากฏในกฎมณเฑียรบาล ซึ่งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถโปรดฯ ให้ตราขึ้น โดยได้กล่าวถึงพระราชพิธีเผด็จศึก และพระราชพิธีลดแจตร พระราชพิธีเผด็จศึกเป็นพิธีการเกี่ยวกับการตัดจากปีเก่าขึ้นสู่ปีใหม่ ส่วนพระราชพิธีลดแจตรนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าทรงสันนิษฐานว่า น่าจะหมายถึงพระราชพิธีรดน้ำเดือน 5 ซึ่งหลักฐานข้อมูลดังกล่าวนี้แสดงว่าประเพณีสงกรานต์ของหลวงมีมาตั้งแต่ต้นสมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว ในสมัยก่อนประเทศไทยใช้จุลศักราช การขึ้นปีใหม่จึงเป็นการขึ้นจุลศักราชใหม่ ประเพณีสงกรานต์มีประวัติศาสตร์มายาวนานเป็นหนึ่งในประเพณีที่สำคัญประจำปีที่ได้โดดเด่นกว่าประเพณีอื่นๆ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมในพระพุทธศาสนา จึงเรียกประเพณีสงกรานต์นี้ได้ว่า “แหล่งจริยธรรม” นอกจากนี้ที่สำคัญคือ จำนวน 3 วันของประเพณีสงกรานต์ถือว่าเป็นช่วงขึ้นปีใหม่ของไทยมาตั้งแต่ต้นสมัยกรุงสุโขทัย จนถึง พ.ศ. 2483 จากนั้นเปลี่ยนเป็นวันที่ 1 มกราคม เพื่อให้เข้ากับหลักสากลนิยมที่นานาประเทศปฏิบัติกัน

การเล่นรดน้ำหรือสาดน้ำกันอันเนื่องด้วยประเพณีสงกรานต์ ซึ่งถือเป็นสันทนาการที่สำคัญอีกประการของประเพณีนี้ ก็เพื่อเป็นการรักษาและสืบทอดประเพณีอันดีงามของชาวไทย ผู้เล่นสาดน้ำสงกรานต์ก็ควรที่จะเล่นด้วยความสุภาพนุ่มนวล ทั้งนี้ก็เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างเครือญาติ ระหว่างเพื่อนพ้อง และระหว่างคนที่รู้จัก หรือหากเป็นบุคคลที่ไม่รู้จัก ผู้ต้องการรดน้ำสงกรานต์ควรกล่าวคำขออนุญาตก่อน ถ้าเขาเต็มใจเล่นด้วยก็จะเป็นการสร้างมิตรภาพใหม่ ซึ่งจะมีผลดีต่อการสร้างความไม่พอใจ ป้องกันการทะเลาะวิวาท และไม่ควรรดน้ำสาดน้ำด้วยความรุนแรง หรือเกินขอบเขต ทั้งนี้ควรคำนึงถึงความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น สุภาพสตรีควรแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สุภาพและถูกกาลเทศะ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ไม่เป็นจุดสนใจของเพศตรงข้ามและเป็นการรักนวลสงวนตัว รักษาคุณค่าของความเป็นหญิงไทย ประเพณีสงกรานต์จึงเป็นหนึ่งในประเพณีที่ก่อให้เกิดรายได้ที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวของประเทศ

ไทย ซึ่งมีนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศเข้ามาเที่ยวเพื่อเล่นน้ำสงกรานต์มากมาย ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้าน หรือประชาชนกลุ่มที่มีรายได้ต่ำได้มีรายได้ เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ธุรกิจบริการต่างๆ ฯลฯ กลุ่มชนชั้นกลางและผู้มีรายได้สูง ก็ได้รับความความสนุกเพลิดเพลิน จากการร่วมงานเทศกาล ช่วยให้เกิดเงินหมุนเวียน ทำให้ผู้คนจากหลายกลุ่มชนชั้น ได้มีปฏิสัมพันธ์กัน เกิดความสนุกสนานโดยไม่รับรู้ถึงความแตกต่างของคนในสังคม

เอกสารอ้างอิง

1. ภาษาบาลี-ไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(1) หนังสือ

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, **เทศกาลและประเพณีไทย**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2527.

ธนาภิต เรียบเรียง, **วันสำคัญของไทย**, กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก, 2541.

นิพนธ์ อินทรสมบัติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม, **ประเพณีสงกรานต์** , ครั้งที่ 2, โรงพิมพ์ชุมนุมพิมพ์, 2554.

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, **พระราชพิธีสิบสองเดือน**, พิมพ์ครั้งที่ 14, กรุงเทพมหานคร : ศิลปบรรณาการ, 2516.

(2). ข้อมูลออนไลน์

สงกรานต์ยุคใหม่ วัฒนธรรมไทยกำลัง ผิดเพี้ยนไปจากเดิม ,[ออนไลน์], [แหล่งที่มา] : <https://news.mthai.com/webmaster-talk/322575.html> [28/9/2560].

ไทยรัฐเชียร์ไทยแลนด์ ,อนุรักษ หรือ ทำลาย ,[ออนไลน์], [แหล่งที่มา] : <https://www.thairath.co.th/content/415067> [29/9/2560].